

I/3/3-31

ARCHIWISTA

BIULETYN KWARTALNY

Stowarzyszenia Archiwistów Polskich

Rok XI

Nr 1 (40)

WARSZAWA

styczeń-marzec

1975

REDAGUJE ZESPÓŁ

Zygmunt Kolankowski (redaktor), Regina Piechota,
Bolesław Woszczyński (sekretarz redakcji)

Adres Redakcji: Archiwum PAN, 00-330 Warszawa, Nowy Świat 72
pok. 8

Rachunek bieżący w PKO: Stowarzyszenie Archiwistów Polskich,
Zarząd Główny — Warszawa, PKO I OM, Nr 1-9-121834



5671

inn. 160

Jadwiga Leśkow
Wrocław

Stan zasobu aktowego archiwów
organizacji społecznych i stowarzyszeń we Wrocławiu

Zasadniczym aktem prawnym, który reguluje sposób i warunki powstawania stowarzyszeń jest rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r.¹. Uzupełnienia wprowadzone do tego prawa przez nowelizacje z 1949 i 1950 roku dotyczą jedynie szczególnych problemów /np. podporządkowanie przepisom prawa stowarzyszeń o charakterze religijnym, sprawy majątkowe/ i nie spowodowały zasadniczych zmian natury legislacyjnej. Wytrzymanie próby czasu przez stosunkowo nie młody akt prawny świadczy o jego elastyczności². Z drugiej strony jednak rozwijające się formy życia organizacyjnego wymagają nowych norm prawnych. O tym jak istotnym zagadnieniem dla państwa jest problem organizacji społecznych, świadczy fakt, że zagadnieniem tym interesowały się niejednokrotnie czynniki partyjne i rządowe.

W Polsce istnieją trzy rodzaje stowarzyszeń:

1. Stowarzyszenia zwykłe, które nie posiadają osobowości prawnej i na podstawie art. 18 prawa o stowarzyszeniach nie mogą zakładać oddziałów, ani łączyć się w związki. Do założenia tego typu stowarzyszenia wymagana jest liczba co

¹ Dz.U. z 1932 nr 94, poz. 808, Prawo o stowarzyszeniach.

² Podobna sytuacja prawna istnieje w innych krajach. Np. we Francji obowiązuje prawo o stowarzyszeniach z 1900 roku.

najmniej 3 osób oraz złożenie zawiadomienia u odpowiednich władz administracyjnych z podaniem celu, środków i terenu działania organizacji. Forma stowarzyszeń zwykłych nie cieszy się popularnością w naszym społeczeństwie³.

2. Stowarzyszenia zarejestrowane, zwane inaczej statutowymi⁴. Z chwilą wpisania do rejestru stowarzyszenie uzyskuje osobowość prawną. Forma ta przewidziana jest w zasadzie dla zrzeszeń o większych walorach społecznych. Stowarzyszenia tego typu mają prawo posiadania oddziałów⁵.
3. Stowarzyszenia wyższej użyteczności pełniące doniosłą rolę społeczną i zastępujące niejako działalność państwa. Prawa wyższej użyteczności nadaje Rada Ministrów. Stowarzyszenia te mogą korzystać ze szczególnych przywilejów lub ulg podatkowych. Formę wyższej użyteczności może otrzymać zrzeszenie już istniejące lub nowopowstałe. Najstarszym stowarzyszeniem tego typu w Polsce jest Polski Czerwony Krzyż⁶.

Po II wojnie światowej wiele stowarzyszeń w Polsce kontynuowało swoją poprzednią działalność, powstało też wiele nowych. W latach 50-tych rozwój organizacji został nieco zahamowany, a jego ponowny wzrost nastąpił po 1956 roku⁷.

Obecnie na terenie województwa wrocławskiego działa 4500 stowarzyszeń zrzeszających pół miliona członków⁸.

³ Przykładem tego typu organizacji jest Społeczny Komitet Ochrony Zabytków w Bistuszowej.

⁴ Statut jest jednym z warunków ich powstania.

⁵ Do tej grupy należą np. Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, Stowarzyszenie Archiwistów Polskich.

⁶ Czerwony Krzyż jako organizacja międzynarodowa obchodził w roku 1959 100-lecie istnienia.

⁷ W roku 1962 istniało na terenie kraju 45 360 stowarzyszeń zarejestrowanych w tym 24 868 kółek rolniczych i 17 000 Ochotniczych Straży Pożarnych /podaje za J. Wiącej, Stowarzyszenia w państwie socjalistycznym, Warszawa 1962, s. 41/.

⁸ Bez stowarzyszeń wyższej użyteczności. Akta Urzędu Spraw Wewnętrznych Nr USW 9010/69.

Ze względu na profil działania stowarzyszenia można ogólnie sklasyfikować następująco:

- | | |
|----------------------------|-----------------------|
| 1. Społeczno-polityczne | 7. Religijne |
| 2. Oświatowe | 8. Twórcze |
| 3. Kulturalne | 9. Rolniczo-hodowlane |
| 4. Naukowe | 10. Turystyczne |
| 5. Naukowo-techniczne | 11. Sportowe. |
| 6. Opiekuńczo-samopomocowe | |

Oczywiście tylko niektóre z tych stowarzyszeń wiążą się w sposób widoczny i bezpośredni z działalnością państwa. Wiele z nich nie wywiera konkretnego wpływu na życie kraju, tym niemniej ich problematyka pozwala określonym grupom społecznym na działalność w interesującej je dziedzinie.

Stan archiwów organizacji społecznych i stowarzyszeń we Wrocławiu

W myśl rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1957 r. akta organizacji politycznych i społecznych weszły w skład państwowego zasobu archiwalnego⁹.

Badaniami objęto organizacje i stowarzyszenia wyższej użyteczności pozostające aktualnie pod nadzorem Archiwum Państwowego we Wrocławiu. Obiektem rozważań będą więc materiały o wartości trwałej. Analizę oparto na autopsji materiału aktowego.

Stwierdzono, że jedynym źródłem dopływu badanej dokumentacji do Archiwum Państwowego są archiwa zakładowe poszczególnych stowarzyszeń. Poszukiwania odbicia tych materiałów w Urzędzie Spraw Wewnętrznych nie dały oczekiwanych rezultatów¹⁰.

⁹ Dz.U. 1957, nr 12, poz. 66 i Dz.U. z 1959 r. nr 2, poz. 12.

¹⁰ Urzędowi Spraw Wewnętrznych nie podlegają stowarzyszenia wyższej użyteczności; nie znaleziono również większych śladów działalności towarzystw o charakterze regionalnym. Przechowywane tam materiały mają charakter wycinkowy.

Podczas ekspertyz i kontroli zwrócono szczególną uwagę na następujące problemy: a/ lokal i obsadę personalną archiwów zakładowych, b/ stan uporządkowania zasobu aktowego, c/ wprowadzenie instrukcji kancelaryjnych i wykazów akt.

Badaniem objęto następujące stowarzyszenia wyższej użyteczności:

1. Polski Czerwony Krzyż, Wojewódzki Oddział we Wrocławiu
2. Liga Obrony Kraju, Zarząd Wojewódzki we Wrocławiu
3. Liga Ochrony Przyrody, Zarząd Okręgu we Wrocławiu
4. Liga Kobiet, Zarząd Wojewódzki we Wrocławiu
5. Polski Komitet Pomocy Społecznej, Zarząd Województwa i Miasta
6. Naczelna Organizacja Techniczna, Oddział Wojewódzki we Wrocławiu
7. Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Zarząd Wojewódzki we Wrocławiu
8. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Zarząd Okręgu
9. Związek Ochotniczych Straży Pożarnych, Zarząd Okręgu
10. Związek Harcerstwa Polskiego, Komenda Dolnośląska we Wrocławiu
11. Związek Bojowników o Wolność i Demokrację, Zarząd Okręgu
12. Związek Inwalidów Wojennych, Zarząd Okręgu we Wrocławiu.

Uzyskany materiał rzuca światło nie tylko na pracę samych archiwów zakładowych, lecz również na pieczę i troskę poszczególnych zarządów okręgu nad wytworzonymi archiwalia-
mi.

Wypada zaznaczyć, że badaniami nie objęto towarzystw o znaczeniu regionalnym¹¹, których zasób jest znacznie skromniejszy.

¹¹ Do towarzystw regionalnych i będących pod specjalnym nadzorem AP zalicza się: Dolnośląskie Towarzystwo Muzyczne, Polskie Tow. Turystyczno-Krajoznawcze, Tow. Miłośników Wrocławia, Tow. Społeczno-Kulturalne Żydów, Ukraińskie Tow. Społeczno-Kulturalne. Z wyżej wymienionych towarzystw tylko Tow. Społeczne Żydów ma akta uporządkowane.

Lokal i obsada personalna archiwów zakładowych

Warunków lokalowych archiwów zakładowych zarządów stowarzyszeń wyższej użyteczności na szczeblu wojewódzkim we Wrocławiu nie można uznać za dobre. Między poszczególnymi pomieszczeniami występują jaskrawe różnice tak w położeniu samych lokali, jak i w ich wyposażeniu. Wiąże się to bez wątpienia z trudnościami lokalowymi samych zarządów.

Oddzielne pomieszczenia archiwalne posiada 8 stowarzyszeń, 3 przechowują akta w lokalach biurowych, jedno przechowuje część materiałów /najstarszych/ w warunkach urągających wszelkim zasadom. Lokalu spełniającego wszystkie wymogi archiwalne w zasadzie nie ma. Pięć pomieszczeń archiwalnych można uznać za prawie dostateczne. Są to archiwa: Związku Harcerstwa Polskiego - Komendy Dolnośląskiej, Zarządów Okręgów Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, Ligi Kobiet, Ligi Obrony Kraju i Związku Ochotniczych Straży Pożarnych. We wszystkich wyżej wymienionych archiwach występują następujące mankamenty: brak światła dziennego, bardzo słabe ogrzewanie, brak wentylacji oraz w dwóch przypadkach /TPD i ZOŚP/ lokal wspólny z magazynem podręcznym.

Jedno stowarzyszenie - Polski Czerwony Krzyż - przechowuje akta w suterenie, gdzie panuje ogólna ciasnota i nie ma wentylacji. Dwa stowarzyszenia gromadzą swoje akta w piwnicach: Naczelna Organizacja Techniczna, Oddział Wojewódzki /wspólne archiwum dla 16 stowarzyszeń zrzeszonych w NOT/, które zajmuje piwnicę suchą, zupełnie pozbawioną wentylacji z trudnym dostępem, wyjątkowo daleko usytuowaną od pomieszczeń biurowych oraz Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, które dysponuje ciasną piwnicą bez ogrzewania i również zbyt oddległą od pomieszczeń biurowych.

W pokojach biurowych przechowują akta 3 stowarzyszenia: Liga Ochrony Przyrody, ZBoWiD i Związek Inwalidów Wojennych.

W najgorszych warunkach znajdują się materiały Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej. Część akt /najstarsza/

butwieje w wilgotnej piwnicy. Archiwum zakładowe nie istnieje, nikt nie opiekuje się aktami, zaś próby poprawy sytuacji czynione przez przedstawiciela Archiwum Państwowego rozbijają się o mur niezrozumienia. Faktem jest, że w lokalu zajmowanym przez PKPS trudno jest wygospodarować miejsce na archiwum.

W większości badanych archiwów zakładowych powierzchnia pomieszczeń jest poniżej normy. Jako zjawisko ogólne występuje również brak dobrego wyposażenia archiwów. Nie spotyka się w ogóle regałów metalowych, drabinki należą do rzadkich zjawisk, kąciki do pracy dla archiwisty urządzone w sposób prowizoryczny, często dopiero na interwencję wizytatora z Archiwum Państwowego. Walka o eksmisję z pomieszczeń archiwalnych magazynów gospodarczych lub innego sprzętu nie zawsze przynosi pożądane efekty z uwagi na ogólną ciasnotę lokali biurowych. Zabezpieczenie przed pożarem w zasadzie nie budzi większych zastrzeżeń.

Spośród 12 badanych stowarzyszeń, 2 posiadają w chwili obecnej pracowników z przeszkoleniem archiwalnym /ZBoWiD i Tow. Przyjaciół Dzieci/, dwa szkolą obecnie pracowników /NOT i Związek Ochotniczych Straży Pożarnych/ na kursie w Archiwum Państwowym. Z dwóch stowarzyszeń /Liga Ochrony Kraju i ZHP/ pracownice z kwalifikacjami odeszły, w tym jedna /LOK/ z powodu zaniżonego uposażenia. Jak wynika z powyższych danych sytuacji w tej dziedzinie nie można uznać za zadowalającą. Należy jednak zaznaczyć, że mimo zaleceń ze strony Archiwum Państwowego zarządy stowarzyszeń uchylają się permanentnie od szkolenia pracowników, podając jako główną przyczynę brak personelu i przeciążenie pracą.

W żadnym z badanych stowarzyszeń pracownik zajmujący się archiwum nie pracuje na pełnym etacie archiwisty. Swoje obowiązki archiwalne traktuje jako pracę dorywczą lub też jak np. w ZBoWiD porządkuje akta w ramach prac społecznych.

Poziom wykształcenia osób pełniących obowiązki archiwistów wykazuje dużą rozpiętość. Dwóch pracowników ma wyższe

wykształcenie /ZBoWiD i LOP/, inni posiadają szkołę średnią lub podstawową. Zanotować wypada również dużą rozpiętość wieku wśród pełniących obowiązki archiwisty. Przeważa wiek średni /około 40 lat/. Stosunkowo nie wiele jest osób zupełnie młodych /TPD, LOK, ZHP/. Wynagrodzenia w zasadzie nie można poddać analizie, z uwagi na to, że osoby te pełnią obowiązki archiwalne dodatkowo, będąc zatrudnione na innych etatach.

Zauważono, że pracownicy stowarzyszeń i organizacji uchylają się, a nawet bronią przed obciążaniem ich obowiązkami archiwalnymi, często bez dodatkowego wynagrodzenia.

Stan uporządkowania zasobu aktowego

Spośród 12 badanych stowarzyszeń połowa ma uporządkowany zasób archiwalny całkowicie, 4 pozostają do uporządkowania. Najlepiej ilustruje ten stan poniższe zestawienie:

Stow. i org. z zasobem uporządkowanym	Stow. i org. z zasobem uporządkowanym częściowo	Stow. i org. z zasobem nieuporządkowanym
1	2	3
1. Polski Czerwony Krzyż 2. Liga Kobiet 3. Naczelna Org. Techniczna 4. Zw. Harcerstwa Polskiego 5. Tow. Przyjaciół Dzieci 6. Zw. Bojowników o Wolność i Demokrację	1. Tow. Wiedzy Pow-szechnej 2. Zw. Och. Straży, Poż.	1. Liga Obrony Kraju 2. PKPS 3. Liga Ochrony Przyrody 4. Zw. Inwalidów Wojennych

Prace porządkowe w większości wykonywali archiwiści z zewnątrz przy pomocy pracowników poszczególnych stowarzyszeń. Przyczyna tego faktu tkwi w tym, że tylko nieliczne stowarzyszenia posiadają pracownika archiwistę. W tej sytuacji pracownicy organizacji - przeciążeni innymi pracami - nie dysponowali czasem w godzinach pracy, a uchylali się od prac porządkowych w godzinach pozasłużbowych.

Zasoby uporządkowane zostały zgodnie ze schematami organizacyjnymi, jakkolwiek niektóre ze stowarzyszeń posiadają jednolity wykaz akt.

Systematyczne brakowanie w stowarzyszeniach z uporządkowanym zasobem przeprowadzają ich pracownicy.

Stan opracowania i uporządkowania zasobów sześciu wymienionych w grupie 1 stowarzyszeń można uznać za zadowalający. Trzy organizacje przekazały już swoje akta do Archiwum Państwowego /PCK, LK i NOT/. W dwóch stowarzyszeniach /TWP i ZOSP/, gdzie zasób został ongiś częściowo uporządkowany, ze względu na przyrost materiału aktowego dziś konieczna jest już ingerencja archiwisty.

W znacznie gorszej sytuacji pozostają zasoby stowarzyszeń, w których nie rozpoczęto jeszcze prac porządkowych. Jak już wspomniano uprzednio w złym stanie i w fatalnych warunkach znajdują się akta PKPS. Stowarzyszenie to nie wykonało zaleceń powizytacyjnych, a wszelkie ingerencje przedstawiciela Archiwum Państwowego nie odnoszą skutku. Wydaje się, że mimo istotnie złych warunków lokalowych, przy odrobinie dobrej woli można by akta pozostawione na pastwę wilgoci w piwnicy zabezpieczyć i uporządkować.

Liga Ochrony Przyrody nie ma akt uporządkowanych, lecz zasób jest zabezpieczony i nie grozi mu zniszczenie. Archiwum Państwowe zaleciło, aby w roku przyszłym przystąpić do prac porządkowych.

Na uporządkowanie oczekuje również duży zasób Ligi Obrony Kraju /około 70 mb./. Na wielkość zasobu wpłynął fakt

posiadania sukcesji po Lidze Przyjaciół Żołnierza /działającej w okresie 1950-1962/. Władze zarządu zdają się wykazywać dużo dobrej woli i można żywić nadzieję, że wykonają zalecenia.

Związek Inwalidów Wojennych posiada również zasób nieuporządkowany. Materiałów jest stosunkowo mało /5 mb./ lecz są one dosyć cenne.

Wprowadzenie instrukcji kancelaryjnych i wykazów akt

Jak już zaznaczono niektóre z organizacji posiadają instrukcje kancelaryjne i wykazy akt. Z 12 badanych stowarzyszeń wyższej użyteczności 5 posiada kompletne normatywy kancelaryjne /instrukcje i wykazy akt/, 2 tylko instrukcje, zaś w pięciu brakuje tego typu opracowań w ogóle.

Należy na wstępie zaznaczyć, że spośród 5 stowarzyszeń wyposażonych w normatywy kancelaryjne, tylko jedno /Zw. Inwalidów/ prowadzi kancelarię systemem bezdziennikowym. Pozostałe cztery stosuje w kancelarii system dziennikowy, mimo istniejących przepisów /są to: NOT, LOK, TWP, ZHP/. Tę oporność w stosowaniu nowoczesnych metod pracy w kancelarii tłumaczyć można między innymi przywiązaniem do tradycyjnych metod oraz stosunkowo późnym wprowadzeniem instrukcji kancelaryjnych i jednolitych wykazów akt. Okres powstania tych pomocy kształtuje się następująco:

Naczelna Organizacja Techniczna	- 1960	/instr. kanc. i archiwalna/
Liga Obrony Kraju	- 1968	"
Towarzystwo Wiedzy Powszechnej	- 1969	"
Związek Harcerstwa Polskiego	- 1969	"
Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	- 1952	/instr. archiwalna/
Polski Czerwony Krzyż	- 1971	"

Jak widać z powyższego zestawienia najstarszą instrukcję archiwalną posiada Towarzystwo Przyjaciół Dzieci¹². Od

¹² Pełny tytuł instrukcji brzmi: Instrukcja o składnicach akt oraz trybie postępowania przy przekazywaniu akt na makulaturę.

1960 roku istnieje instrukcja archiwalna Naczelnej Organizacji Technicznej, cztery pozostałe są stosunkowo dość młode, gdyż okres ich działania nie przekracza pięciu lat.

W pozostałych stowarzyszeniach nie ma żadnych instrukcji kancelaryjnych ani archiwalnych¹³. Państwowa służba archiwalna jak wiadomo może jedynie zalecać stosowanie instrukcji. To władze zwierzchnie poszczególnych stowarzyszeń winny przeprowadzać kontrole w zakresie wprowadzania w życie zarządzeń dotyczących normatywów kancelaryjno-archiwalnych.

Niemal identyczna sytuacja istnieje na odcinku stosowania jednolitych wykazów akt. Pięć stowarzyszeń wyższej użyteczności posiada wykazy akt, lecz tylko dwa stosuje je w praktyce, a mianowicie Naczelna Organizacja Techniczna, w której wykaz istnieje od 1960 roku oraz Związek Inwalidów Wojennych, który stosuje wykaz od 1970 roku.

W Lidze Obrony Kraju, Towarzystwie Wiedzy Powszechnej i Związku Harcerstwa Polskiego wykazy wprowadzono w latach 1968-1970 lecz ich praktyczne zastosowanie właściwie nie istnieje. Przyczyny tego zjawiska należy szukać tak w przyzwyczajeniach pracowników, jak też i w braku przeszkolenia archiwalnego personelu, co łączy się bezpośrednio z ignorancją i lekceważeniem problematyki archiwalnej.

Dowodem zainteresowania i pomocy ze strony państwowej służby archiwalnej jest wydanie w październiku 1973 r. przez Archiwum Akt Nowych wzorcowych przepisów kancelaryjno-archiwalnych wraz z przykładowym wykazem akt, a normatywy oparto na ogólnie obowiązujących przepisach z pewnymi modyfikacjami nawiązującymi do specyfiki stowarzyszeń.

Nie jest celem niniejszego opracowania szczegółowa analiza wzorcowej instrukcji i przykładowego wykazu akt, należy jednak poświęcić im nieco uwagi. Oba normatywy spełnia-

¹³ Są to: Liga Kobiet, Liga Ochrony Przyrody, Polski Komitet Pomocy Społecznej, Związek Bojowników o Wolność i Demokrację, Związek Ochotniczych Straży Pożarnych.

ją rolę użytkową w małych organizacjach i stowarzyszeniach, gdzie materiał aktowy jest stosunkowo szczupły. W takim przypadku połączenie w wykazie takich haseł jak kadry i środki rzeczowe można uznać za słuszne. W zastosowaniu do większych organizacji, gdzie występuje tak różnorodność działania, jak też duży przyrost akt zabieg ten będzie mniej przydatny. Trzeba stwierdzić na podstawie analizy materiału aktowego i ekspertyz, że wysunięcie w miejsce hasła "zarządzenie" /symbol O/ hasła "zjazdy, posiedzenia, zebrania" wydaje się słuszne ze względu na znaczenie tej grupy akt w zasobie aktowym stowarzyszeń.

Instrukcja i wykaz przykładowy stanowią cenną pomoc w pracy archiwów organizacji.

Nasuwa się w związku z tym pytanie w jaki sposób zobligować archiwa stowarzyszeń na terenie województwa i kraju do korzystania z już opracowanych własnych lub wzorcowej instrukcji i wykazów akt. Wielokrotnie już postulowano, aby uzbroić państwową służbę archiwalną w odpowiednie sankcje w stosunku do opornych zakładów pracy. W chwili obecnej nie ma bowiem możliwości nacisku, zaś władze nadrzędne stowarzyszeń nieprzejawiają żadnego zainteresowania sprawami archiwalnymi. Należy żywić nadzieję, że w nowej ustawie archiwalnej problemy te znajdą właściwe rozwiązanie.

Próba oceny wartości zasobu aktowego

W świetle tezy, że wartość materiałów archiwalnych posiada ścisły związek z pozycją twórcy w strukturze organów państwowych lub społecznych - należy stwierdzić, że objęcie organizacji i stowarzyszeń wyższej użyteczności specjalnym nadzorem nie budzi żadnych wątpliwości. Przedmiotem oceny będą więc materiały o znaczeniu historycznym, kwalifikujące się do przejęcia przez archiwa państwowe.

Analiza porównawcza istniejących wykazów akt dla poszczególnych stowarzyszeń i przykładowego wykazu opracowane-

go przez Archiwum Akt Nowych - a przede wszystkim autopsja materiałów aktowych pozwalają na wyodrębnienie pewnych grup materiałów w organizacjach.

Do akt typowych w stowarzyszeniach i organizacjach społecznych zaliczyć należy materiały wytworzone przez organy kolegialne, akta dotyczące spraw organizacyjno-gospodarczych, dokumenty dotyczące planowania i sprawozdawczości, akta współpracy, wreszcie materiały ze szkolenia, wychowania i popularyzacji.

Na wstępie należy stwierdzić, że do najbardziej wartościowych materiałów należą archiwalia powstałe w wyniku działania organów kolegialnych stowarzyszeń. Jest to zjawisko prawidłowe.

Dokumentacja organów kolegialnych obejmuje przede wszystkim:

- a/ protokoły zjazdów wojewódzkich lub /rządziej zachowane/ powiatowych, materiały z obrad, uchwały i wytyczne zjazdów, wpływające na dalszy kierunek pracy i rozwoju organizacji,
- b/ protokoły i stenogramy z plenum i prezydium zarządów wojewódzkich, protokoły komisji rewizyjnych,
- c/ protokoły z narad na szczeblu podległym z udziałem przedstawicieli organów wojewódzkich oraz protokoły z lustracji i kontroli władz powiatowych,
- d/ protokoły i materiały z posiedzeń komisji społecznych działających przy poszczególnych stowarzyszeniach.

Te materiały wykazują największą różnorodność i są odbiciem profilu działania poszczególnych stowarzyszeń; komisje jako organ pracy społecznej, występują we wszystkich badanych stowarzyszeniach oprócz Towarzystwa Wiedzy Powszechnej¹⁴.

¹⁴ Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, jako organ społeczny pracuje w podziale na zespoły i sekcje.

Materiały komisji społecznych słusznie zakwalifikowano do kat.A; wypada jednak zauważyć, że z reguły są to akta fragmentaryczne, słabo zachowane, w niektórych stowarzyszeniach po prostu nie istniejące lub zaprzepaszczone. Materiały prac komisji dają obraz bezpośredniej działalności społecznej stowarzyszeń /np. Komisja Krwiodawstwa PCK, Komisja Prawno-Społeczna Ligi Kobiet, czy też Komisja Oceny Projektów Racjonalizatorskich NOT/.

Liczba komisji w stowarzyszeniach wykazuje znaczne różnice w zależności od liczebności członków i zakresu działania samego stowarzyszenia /np. w NOT komisji jest znacznie więcej niż w Związku Ochotniczych Straży Pożarnych/. Należałoby zwrócić baczniejszą uwagę na te materiały i na problem ich spływu do archiwów zakładowych.

e/ Uzupełnieniem materiałów organów kolegialnych jest dokumentacja zebranych sprawozdawczo-wyborczych, zachowana w formie protokołów lub sprawozdań.

Akta o charakterze organizacyjnym obejmują:

- a/ normatywy wszelkiego typu, w tym zarządzenia, okólniki, biuletyny zarówno władz zwierzchnich jak i własne,
- b/ statuty, schematy, regulaminy, zakresy czynności,
- c/ sprawy organizacyjne komisji i kół,
- d/ sprawy dotyczące inwestycji, kapitalnych remontów, dzierżaw /dokumentacja taka występuje tylko w stowarzyszeniach posiadających własne nieruchomości/. Do materiałów kat.A można tu zaliczyć jedynie sprawozdania inwestycyjne lub akta prawne dotyczące nieruchomości,
- e/ kontrole typu administracyjno-finansowego, w tym protokoły i zalecenia pokontrolne,
- f/ sprawy członkowskie - ewidencja członków zaliczana w wykazach akt stowarzyszeń do kat.A nie ma jednak większego znaczenia dla Archiwum Państwowego i w zasadzie nie jest przejmowana,

g/ sprawy odznaczeń - do kat.A zalicza się dokumentację odznaczeń własnych /w tym organizacyjne na szczeblu krajowym i międzynarodowym np. odznaczenia polskich pielęgniarek przez Międzynarodowy Czerwony Krzyż/.

h/ Można do tej podgrupy zaliczyć jeszcze skargi i zażalenia, zaliczane zazwyczaj do kat.B-E. Posiadają one różną wartość w zależności od charakteru stowarzyszenia.

i/ Ewidencja zasobu archiwalnego.

Przedstawione wyżej materiały nie są w praktyce grupą liczną, charakteryzuje je mała liczba opracowań zbiorczych. Najbardziej wartościowe są statuty, ich rozwój i zmiany, mówiące o przekształceniach w działalności stowarzyszeń.

Do materiałów z zakresu planowania i sprawozdawczości zaliczyć należy:

a/ plany pracy zarządów wojewódzkich i powiatowych stowarzyszeń¹⁵,

b/ plany pracy kół i komisji,

c/ preliminarze budżetowe i bilanse szczebla wojewódzkiego i powiatowego,

d/ sprawozdania z działalności oraz sprawozdania finansowe.

Materiał ten stosunkowo dość obfity, jest również interesujący w swej zawartości, odbija bowiem istotny kierunek działalności stowarzyszeń, daje dokładny obraz wyników pracy i trudności związanych z wykonaniem zadań. Wartość tej grupy akt jest duża i winny one być należycie zabezpieczone. Podczas wizytacji stwierdzono w niektórych stowarzyszeniach pewne luki.

Do akt o wartości trwałej zaliczyć również należy materiały występujące we wszystkich stowarzyszeniach pod nazwą

¹⁵ Warto przy tym zwrócić uwagę, że niektóre ze stowarzyszeń uczestniczą w opracowaniu planów ogólnokrajowych /np. Liga Ochrony Przyrody bierze czynny udział przy opracowaniu planu ochrony środowiska/.

- współpraca /współdziałanie/. Pod tym hasłem należy umieścić:

a/ materiały z kongresów i zjazdów międzynarodowych i krajowych /tutaj liczba materiałów zależy od kontaktów, zakresu działania i prężności organizacji/;

b/ dokumentację współpracy z administracją państwową w zakresie wykonania uchwał władz państwowych /np. włączanie się do ogólnokrajowych akcji/. Tu można zastosować większą selekcję, gdyż wiele materiałów jest w formie korespondencji. Do kat.A zaliczyć należy opracowania zbiorcze. Tak też traktują te sprawy wykazy akt nadając im kwalifikację B-E.

Problemy wychowania i szkolenia w poszczególnych stowarzyszeniach wiążą się ściśle ze sprawami popularyzacji, dlatego też materiały te zostaną omówione w dwóch podgrupach.

A. Do spraw wychowania i szkolenia w organizacjach należą:

a/ programy szkolenia masowego opracowane centralnie. Oczywiście są to programy różnego typu, zawodowe np. kursów pierwszej pomocy, lub też ideowo-wychowawcze,

b/ materiały z przebiegu kursów/w zbiorczej formie sprawozdania/,

c/ materiały dotyczące szkolenia młodzieży /np.asystentek pielęgniarskich/ lub szkolnych kół Ligi Ochrony Przyrody.Materiały takie występują oczywiście nie we wszystkich organizacjach,

d/ dokumenty związane z organizacją i metodyką pracy szkoleniowej, występujące w organizacjach ideowo-wychowawczych typu ZHP. Ten typ materiałów nie pojawia się we wszystkich stowarzyszeniach w jednakowej ilości.

B. Do akt z zakresu popularyzacji zaliczyć należy:

a/ dokumentację działalności przez wydawnictwa własne /broszury, plakaty/,

b/ akta obejmujące konkursy, wystawy, obchody związane z rocznicami lub działalnością organizacji /tydzień PCK, tydzień lasu urządzany przez Ligę Ochrony Przyrody itp./,

c/ dokumenty związane z upowszechnianiem wiedzy przez prelekcje - tu wartość materiałów jest różna /np. w TWP będą to materiały kat.A - jako obrazujące główny profil działalności/ w innych stowarzyszeniach należy raczej zakwalifikować je do kat.B.

d/ materiały odzwierciedlające popularyzację i propagandę przez publikatory /prasa, radio, telewizja/ tak wykazy jak i same władze stowarzyszeń zaliczają materiały tego typu do kat.A - co wydaje się słuszne.

Analiza materiałów przeprowadzona w archiwach poszczególnych organizacji i stowarzyszeń wykazała, że materiałów tego typu jest stosunkowo dużo, nawet w skromnie działających organizacjach jak np. Liga Ochrony Przyrody. W większości, jak wykazano powyżej, w grupie tej występują materiały kat.A.

Problemem, który należy zasygnalizować jest sprawa akt z jednostek podległych. Stwierdzono, że materiały szczebla powiatowego nie zawsze znajdują się w zasobach zarządów wojewódzkich.

Działanie ze strony archiwów państwowych winno pójść w kierunku zabezpieczenia materiałów szczebla wojewódzkiego jak i powiatowego, zwłaszcza z okresu minionego dwudziestolecia. Na tę sprawę należy uczulić archiwa terenowe. W przyszłości można wybrać drogę zabezpieczenia akt kat.A we władzach wojewódzkich /dotyczy to zwłaszcza materiałów szczebla powiatowego wytworzonych przez organa kolegialne/. Przede wszystkim należałoby zbadać istniejące wykazy akt stowarzyszeń pod kątem kwalifikacji materiałów z powiatów i wprowadzić ewentualne uzupełnienia lub zmiany. Wymaga to jednak pełnej koordynacji i wymiany doświadczeń między wizytatorami archiwum wojewódzkiego i archiwów powiatowych.

Autopsja materiałów aktowych stowarzyszeń i organizacji wyższej użyteczności we Wrocławiu pozwala stwierdzić, że stan procentowego zachowania zasobów wykazuje duże różnice, zwłaszcza w przypadku akt najstarszych. Nie wszędzie istnieją większe ślady działalności początkowej stowarzyszeń, brak podstawowych dokumentów jak np. pierwsze statuty, protokoły zebrań Zarządu. Zjawisko to jak wiemy występuje nie tylko w stowarzyszeniach.

Jak już zaznaczono stan oraz ilość zachowanych akt odbija stosunek władz poszczególnych organizacji. Obecnie przy sprawnej działającym nadzorze państwowej służby archiwalnej można wierzyć, że sytuacja ulega już pewnej poprawie. Tym niemniej należałoby poświęcić tym materiałom więcej uwagi, kompletować zespoły, szkolić archiwistów zakładowych, od których w dużej mierze zależy stopień zachowania akt. Akta stowarzyszeń i organizacji odbijają bowiem zarówno ważne problemy społeczne jak i klimat epoki.

Bożena Cabała
Warszawa

Archiwalia Związku Harcerstwa Polskiego

Archiwalia harcerskie obejmują swym zasięgiem okres od 1911 roku do chwili obecnej. Nie stanowią one zespołu zwanego ani jednolitego, w wielu wypadkach są tylko szczątkami zespołów przetrzebionych przez wojnę i zmienne koleje losu. Zasób aktowy Związku Harcerstwa Polskiego rozrzucony jest po archiwach państwowych, wydzielonych oraz w zbiorach prywatnych na terenie całej Polski, jak również poza jej granicami. Poszukiwania prowadzone od lat trzech, ujawniły, mam nadzieję, główne zbiory akt harcerskich, jakie pragnęłabym omówić.

Do archiwaliów i eksponatów harcerskich zaliczamy poza zasobami aktowymi także wydawnictwa harcerskie - różnego rodzaju podręczniki i materiały, druki zwarte i ulotne, gazety i czasopisma harcerskie oraz eksponaty muzealne jak sztandary i proporczyki, krzyże harcerskie, lilijki, mundury, plakietki pamiątkowe, legitymacje i różnego rodzaju pamiątki osobiste, jakie różnymi drogami trafiły do archiwów i muzeów, a także znajdują się jeszcze w rękach prywatnych, jako drogie pamiątki rodzinne.

W posiadaniu Archiwum Głównej Kwatery ZHP znajdują się dary i zakupy uzyskane od dawnych działaczy harcerskich. Są one ujęte w 40 pozycji spisowych, obejmują dokumenty programowe i organizacyjne, wydawnictwa zwarte i czasopisma, fotografie i dokumenty osobiste.

Archiwum GK ZHP powstało ponownie w roku 1968 po wielu zmianach organizacyjnych w latach 1945-1948 i w roku 1956. Główny zasób aktowy stanowią materiały od roku 1956 do chwili bieżącej. Materiały te są zgrupowane według podziału organizacyjnego naszego związku i obejmują działalność Głównej Kwatery ZHP, Rady Naczelnej, komórek organizacyjnych i instytucji podległych. Materiały jednostek terenowych - Komend Chorągwi - są przechowywane i opracowywane w archiwach chorągwiowych. Archiwum GK posiada informacje o aktach kat.A znajdujących się w jednostkach terenowych, jak również służy im pomocą merytoryczną, w miarę swych możliwości. W chronologiczno-organizacyjnym układzie zasób archiwalny AGK ZHP przedstawia się następująco.

Z okresu od 1939 roku Archiwum posiada na zasadzie kolekcji materiały, które różnymi drogami tu trafiły /dary, zakupy, zbiory działających w różnych okresach Komisji Historycznych/. Materiały te zgromadzone są w tzw. "kartotece wiszącej" i opracowane problemowo i terytorialnie. Z tego okresu historycznego posiadamy również wydawane przez ZHP "Wiadomości Urzędowe" - niepełne, jak również kwerendę zawartości tego wydawnictwa, wychodzącego od 1923 do 1939 r. Wydawnictwo to jest podstawą badań dla spraw organizacyjno-metodycznych Związku Harcerstwa Polskiego. Ponadto Archiwum posiada również z tego okresu kwerendę zawartości wiodących czasopism harcerskich, niestety nie doprowadzoną do końca. Kwerenda ta ma układ chronologiczny, z tym że został również narzucony układ problemowy i terytorialny.

Z okresu 1939-1945 r. - Archiwum GK posiada materiały, które trafiły tu w różny sposób. Największa część tych materiałów pochodzi ze zbiorów Komisji Historycznej ZHP działającej w 1956 roku. Do Archiwum GK materiały te trafiły dwa lata temu. Zgromadzone są na tej samej zasadzie jak materiały przedwojenne, w toku prac jest ich inwentaryzacja i opracowanie rzeczowe.

Z okresu 1944-1956 - akta jakie znajdują się w Archiwum GK ZHP zgromadzone są w zespołach nazwanych:

- 1/ ZHP: 1944-1949 - Naczelnictwo. Zgrupowane są one w 22 działach rzeczowych z zachowaniem układu chronologicznego. Objęte są inwentarzem kartkowym, przy czym niebawem zakończona ma być praca nad inwentarzem ciągłym. Jako materiały pomocnicze do tego okresu służą kwerenda zawartości kontynuowanego wydawnictwa "Wiadomości Urzędowe" z uwzględnieniem podziałów chronologiczno-problemowo-terytorialnych. Opracowane zostały również obsady personalne władz zwierzchnich, jak również instancji podległych /chorągwi i hufców/.
- 2/ Akta Wydziału Harcerskiego ZG ZMP z okresu 1950-1956. Materiały te zinwentaryzowane są w spisie zdawczo-odbiorczym, sporządzonym przez pracowniczki AAN na zlecenie, przed 1968 r. Rozpoczęte są prace nad inwentaryzacją dokumentów i nadaniem im układu chronologiczno-rzeczowego.
- 3/ Akta Organizacji Harcerskiej Polski Ludowej - opracowany w inwentarzu kartkowym, lecz jeszcze bez nadania układu rzeczowo-chronologicznego, obejmujący 26 jednostek archiwalnych.

Z okresu po 1956 r. - Archiwum przechowuje akta Głównej Kwatery ZHP i jej wydziałów organizacyjnych, a także instytucji podległych, ujęte w 54 spisach zdawczo-odbiorczych. Jedynie akta władz zwierzchnich są wstępnie opracowane w układzie rzeczowo-chronologicznym /akta GKH, Naczelnej Rady Harcerskiej, Zjazdów Walnych/. Akt tych jest 200 mb. oraz 15 mb. pudełek taśm magnetofonowych, będących depozytem Rozgłośni Harcerskiej. Akta GKH dotyczą głównie spraw organizacyjno-programowych z tym, że akta finansowe stanowią około 25% zasobu aktowego.

Archiwa Komend Chorągwi obejmują okres od 1957 do roku bieżącego. Jedynie w archiwum Komendy Chorągwi Lubelskiej znajdują się materiały od roku 1949. Akta te opisane są w spisach zdawczo-odbiorczych z zachowaniem podziału organizacyjnego komórek zdających. Są to w większości materiały organizacyjno-programowe, przy czym akta finansowe stanowią około 45% całego zasobu. Dane te oparte są o spisy akt kat.A

nadesłane przez prawie wszystkie archiwa terenowe. Brak natomiast danych co do ilości akt w mb. ani w jednostkach archiwalnych. Na podstawie powyższych spisów akt kat.A można sądzić, że duża ilość archiwaliów harcerskich nie dotrwała do naszych czasów. Uderzające są zwłaszcza braki w materiale aktowym organizacji z lat 1956-1962.

Archiwum GK ZHP ściśle współpracuje i wchodzi w skład Ośrodka Badań, Dokumentacji i Informacji. Efektem tej współpracy jest stworzenie kolekcji czasopism harcerskich /niestety bardzo wyrywkowej/ z całego okresu historycznego istnienia ZHP. Kolekcja ta, zgromadzona w "kartotece wiszącej" ułożona jest w porządku alfabetycznym z uwzględnieniem podziału chronologiczno-terenowego. Ostatnio zostały również wykonane dla nas prace dokumentacyjne, stanowiące bardzo ważny etap przygotowawczy do badań nad historią ZHP. Jest to m.in. "Bibliografia Harcerska 1911-1960" opracowana przez Wacława Błażejewskiego, obejmująca całościowo problematykę wydawniczą harcerstwa, poza dziennikami i czasopismami. Na tej podstawie została opracowana bibliografia terenowa, projektuje się dalej stworzenie bibliografii problemowej. Czasopisma i dzienniki harcerskie omówione są m.in. w pracy "Książka harcerska 1910-1935" wydanej w 1935 r. w Warszawie. Natomiast prasa harcerska z okresu okupacji hitlerowskiej jest tematem pracy doktorskiej przygotowywanej przez mgr Marię Wiśniewską. Następną ważną pracą jest opracowanie przez Michała Haykowskiego "Materiałów do chronologii, historii i tradycji ZHP 1909-1973". Mankamentem tego opracowania jest brak przypisów - podaje się tylko fakty.

Ośrodek Badań Informacji i Dokumentacji prowadzi nadto prace nad zbieraniem danych biograficznych dotyczących działaczy harcerskich ze wszystkich okresów, nad ustalaniem harcerskich strat osobowych w II wojnie światowej oraz nad zbieraniem informacji z terenu całego kraju o materiałach i eksponatach harcerskich rozrzuconych w bardzo różnorodnych miejscach.

Zasoby aktowe ZHP przechowywane są w następujących zbiorach:

Archiwum Akt Nowych w Warszawie - w zbiorach swych posiada zespół akt Związku Harcerstwa Polskiego z lat 1913-1939, ujęty w 2643 jednostkach inwentarzowych, opracowany chronologicznie-rzeczowo, opatrzonego wstępem zawierającym historię ZHP i dzieje zasobu aktowego. Zespół ten opracowany został przez mgr mgr K.Sosnowską, T.Tarakanowską i R.Wojciechowską. W AAN znajdują się ponadto materiały dotyczące ZHP rozproszone w zespołach różnych ministerstw, ambasad i poselstw oraz innych instytucji, zarówno z okresu 1916 do 1939 jak i z okresu 1945 do 1962. W tych aktach przeprowadzona została kwerenda archiwalna, w wyniku której obecnie GK ZHP posiada 643 karty kwerendalne dotyczące okresu przedwojennego i 647 kart dotyczących spraw powojennych.

Wojewódzkie Archiwa Państwowe - dane o zasobie aktowym uzyskano na podstawie poszukiwań przeprowadzonych w kartotekach Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w Warszawie, a także na podstawie kwerend przeprowadzonych w niektórych Archiwach Wojewódzkich i terenowych /WAP w Bydgoszczy - oddział w Toruniu, WAP w Krakowie, Katowicach, Poznaniu, a także oddziały w Kaliszu i Lesznie, WAP w Warszawie i jego oddział w Płocku/. W archiwach tych materiałów harcerskich jest niewiele. Są to materiały wytworzone przez chorągwie i hufce lokalne, w ciągu całego okresu historii ZHP, lub materiały informujące o pracy harcerstwa - występujące zwłaszcza w zespołach Kuratoriów, Wydziałów Oświaty i w sprawozdaniach dla wojewodów. Akta harcerskie, według moich wiadomości znajdują się, poza wymienionymi powyżej, w Archiwach Wojewódzkich w: Bydgoszczy, Lublinie /skąd akta z lat 1948-1956 zostały przekazane do Archiwum KW PZPR/, Rzeszowie, Szczecinie i Zielonej Górze.

Centralne Archiwum KC PZPR - posiada w swych zbiorach materiały harcerskie z lat 1945-1956 - 35 jednostek archiwalnych, obejmujących akta ZHP, ZHP we Francji i ZHP w Wielkiej Brytanii /te ostatnie z lat 1943-1945/. Ponadto Archi-

wum to przekazało do Archiwum GK ZHP 21 jednostek archiwalnych Wydziału Harcerskiego ZG ZMP z lat 1950-1956.

Instytut Historii PAN w Warszawie - znajduje się tam zbiór archiwaliów harcerskich z okresu 1939-1944 opracowany przez dr Tomasza Strzembosza, zawierający 1400 pozycji. Zespół ten został omówiony w artykule dr Tomasza Strzembosza w "Najnowszych Dziejach Polski" tom VIII. Zawiera on: dokumenty archiwalne - 608 pozycji, książki i broszury - 8 pozycji, prasę harcerską i obcą - 89 pozycji oraz druki ulotne - 12 pozycji.

Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie - posiada materiały harcerskie z lat 1911-1939 i z lat 1946-1957 w spuściźnie po Tadeuszu Strumille. Zespół ten opracowany został przez mgr Różę Wojciechowską. Zawiera dokumenty do dziejów organizacji skautowych przed ich połączeniem /1911-1919/ - 22 jednostki, materiały z okresu 1918-1939 - 29 pozycji oraz z okresu 1946-1957 - 8 pozycji. Inwentarz tego zespołu został opublikowany przez mgr Różę Wojciechowską w Biuletynie Archiwum Polskiej Akademii Nauk nr 14 w 1971 r. pt. "Materiały Tadeusza Strumilli". W spuściźnie po innych uczonych, jakie gromadzi Archiwum PAN występują sporadycznie pewne materiały harcerskie np. wśród spuścizny po historyku wojskowości Januszu Staszewskim w Archiwum PAN - Oddział w Poznaniu znajduje się niewielka ilość materiałów harcerskich /1918-1919/.

Archiwum Wojskowego Instytutu Historycznego w Warszawie - według niedokładnych informacji znajdują się tam materiały archiwalne dotyczące udziału harcerstwa w pracach i walkach, podczas których harcerstwo działało wspólnie z wojskiem w okresie okupacji.

Mniejsze zbiory archiwalne dotyczące ZHP znajdują się ponadto w:

Archiwum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie - około 1000 szt. fotografii dotyczących obchodów i uroczystości

harcerskich, jak również udziału harcerstwa w różnych uroczystościach państwowych w okresie do 1939 r.

Muzeum Historyczne Miasta Warszawy - znajdują się tu wydawnictwa, ulotki i inne materiały dotyczące Szarych Szeregów z okresu okupacji. Stanowią one depozyt Instytutu Historii PAN.

Muzeum Wojska Polskiego - w archiwum muzealnym znajduje się 19 egzemplarzy dokumentów dotyczących Szarych Szeregów.

Archiwum przy Państwowych Zbiorach Sztuki na Wawelu - znajduje się tu niewielka ilość materiałów fotograficznych dotyczących uroczystości harcerskich odbywających się na Wawelu, z okresu do 1939 r.

Archiwum Miasta Warszawy i Województwa Warszawskiego - mieszczą się tutaj akta dotyczące Szarych Szeregów i Zawiszków /w tym również akta byłej Komisji Zawiszków oraz nagrania na taśmach magnetofonowych/, opracowane przez mgr Skorwider. Należy oddzielnie wymienić znajdujący się tam maszynopis - egzemplarz niewydanej pracy dotyczącej Szarych Szeregów - Stanisława Broniewskiego z załączonym tomem fotografii pt. "Całym życiem".

Wiadome jest nadto, że pewna ilość akt harcerskich i innych materiałów związanych z historią ZHP znajduje się w rękach prywatnych. Archiwum GK ZHP prowadzi ewidencję tych materiałów, przeprowadza się rozmowy z właścicielami i w wielu przypadkach udało się pozyskać te materiały do naszych zbiorów.

Eksponaty muzealne związane z harcerstwem znajdują się w: Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie /17 eksponatów z okresu okupacji/; Muzeum Historii Ruchu Rewolucyjnego /kilkanaście eksponatów w tym pamiętniki osobiste/ z lat 1946-1956; Muzeum Miasta Warszawy - eksponuje się je tu w 12 gablotach dotyczących harcerstwa podczas okupacji i 6 gablotach odnoszących się do Powstania Warszawskiego. Różnorodne pamiątki harcerskie znajdują się również w rozrzuconych po całym kra-

ju Izbach Tradycji i Pamięci w chorągwiach i hufcach, drużynach i szkołach. Pewna liczba znajduje się nadal w rękach prywatnych.

Wobec nurtującej idei zorganizowania muzeum harcerskiego i w trosce, aby to, co oszczędziły wojny i niespokojne losy nie uległo dalszemu rozproszeniu i nie zaginęło zwracam się z gorącą prośbą o przesyłanie do Archiwum Głównej Kwatery ZHP w Warszawie, ul. Konopnickiej nr 6 - posiadanych materiałów harcerskich, jak również wiadomości o materiałach, pamiątkach i eksponatach, gdzieś, przez kogoś czy przez jakąś instytucję posiadanych, aby nasz ośrodek i nasze archiwum mogło służyć jak najszerszą informacją o wszystkim, co harcerskie.

Donata Godlewska
Łomża

Archiwa szwedzkie

Podane niżej informacje są rezultatem miesięcznego pobytu w Szwecji w r. 1971 autorki tego szkicu w ramach wymiany stypendystów pomiędzy Słowiańsko-Bałtyckim Towarzystwem Naukowym przy Uniwersytecie w Lund i Białostockim Towarzystwem Naukowym. Celem tego pobytu było zapoznanie się z organizacją i pracą archiwów państwowych w Szwecji. W związku z tym autorka zwiedziła Archiwum Państwowe /Riksarkivet/ w Sztokholmie, Dział Kartograficzny Archiwum Wojskowego /Krigsarkivet/, mieszczącego się również w stolicy Szwecji, archiwa krajowe /Landsarkivet/ w Lund i Uppsali oraz Archiwum Miejskie /Stadsarkivet/ w Malmö. Ponadto zwiedziła Bibliotekę Królewską w Sztokholmie, Biblioteki Uniwersyteckie w Lund i Uppsali, Muzeum Skansenowskie w Lund i Muzeum Miejskie w Malmö. Stałą siedzibą autorki podczas pobytu był Instytut Sławistyczny w Lund, którego kierownikiem był prof. Knut Olaf Falk. Prof. Falk kierował też realizacją planu naukowego autorki tych uwag.

Uwagi te nie mogą dać pełnego obrazu archiwów szwedzkich. Uniemożliwia to krótki, zaledwie czterotygodniowy pobyt. Ograniczają się więc one do zwięzłego zarysu organizacji archiwów szwedzkich i przynoszą informacje o dwu archiwach w Sztokholmie oraz o archiwach w Uppsali, w Lund i w Malmö.

Naczelną państwową władzą archiwalną w Szwecji jest Ministerstwo Oświaty, a w szczególności Departament Urzędów Centralnych. Departamentowi temu podlega bezpośrednio Centralne Archiwum Państwowe /Riksarkivet/. Instytucja ta od roku 1906 jest centralną władzą wszystkich archiwów państwowych w Szwecji. Obejmuje ono swoim nadzorem archiwa krajowe /Landsarkivet/ w Göteborgu, Hårmösandzie, Lundzie, Uppsali i Vadsonie, archiwa obwodowe /Landsarkivet/ w Österundzie i Visby oraz archiwum Miejskie /Stadsarkivet/ w Sztokholmie i Malmö. Poza tym istnieje w Sztokholmie Archiwum Wojskowe /Krigsarkivet/, będące zgodnie z zarządzeniem z roku 1943 - samodzielną instytucją archiwalną, podległą wyłącznie Ministerstwu Obrony.

Organizację i strukturę szwedzkich archiwów państwowych ustalono w roku 1903 na podstawie dekretu królewskiego i zarządzenia wykonawczego z tegoż roku. Bardziej szczegółowe postanowienia ukazały się w roku 1924. W latach 1899-1903 powstały pierwsze archiwa krajowe w Vadsena, Uppsali i Lund obejmujące zasięgiem swej działalności po kilka prowincji /lány/, które są odpowiednikami naszych województw. Jedynie archiwum obwodowe w Österundzie ogranicza się do okręgu, zwanego Jämtland i archiwum w Visby - do obszaru wyspy Gotlandii. Wyżej wymienione archiwa gromadzą i przechowują akta, dotyczące przede wszystkim ewidencji ludności i ksiąg stanu cywilnego, prowadzonych przez urzędy parafialne, akta urzędów państwowych /sądów, prokuratur, policji i innych władz/ oraz archiwalia prywatne, np. rodów szlacheckich i przedsiębiorstw. Archiwom powyższym podlegają odpowiednie archiwa zakładowe urzędów i instytucji państwowych oraz archiwa komunalne.

Komuny miejskie i wiejskie obejmują po kilka parafii, stanowią samorząd na swoim terenie, są w pewnym stopniu odpowiednikiem naszego powiatu. W zakres ich działalności wchodzi sprawy szkolnictwa i kultury, opieki społecznej, zarządu ulic i budynków, opieki przeciwpożarowej, obrony cywilnej itd. Komuny posiadają swe archiwa lokalne, które przechowują

akta wyżej wymienionych spraw. Archiwa komunalne są najsłabszym punktem szwedzkiego systemu archiwalnego.

Zjednoczenie komun na terenie jednego obwodu /län/ tworzy tzw. Lansting, do którego funkcji należy przede wszystkim ochrona zdrowia - lecznictwo zamknięte i otwarte. Lansting posiada własne archiwa.

Landsarkivet pomagają archiwom komunalnym udzielając im wskazówek i informacji, dotyczących techniki gromadzenia i przechowywania materiałów archiwalnych.

Centralne władze archiwalne wydają przepisy i zarządzenia w zakresie organizacji archiwów państwowych w Szwecji, porządkowania i brakowania akt. Już w r. 1885 ukazał się okólnik uprawniający Riksarkivet do wydawania zezwoleń na niszczenie akt uzupełniony następnie przez dekret z r. 1903 o odpowiedzialności i opiece tegoż archiwum nad archiwami państwowymi. W r. 1924 ukazały się postanowienia bardziej szczegółowe, obowiązujące w wielu przypadkach do dnia dzisiejszego. Akta komunalne mogą być przekazywane na makulaturę bez zezwolenia. Potrzebne jest tylko pisemne zawiadomienie właściwego archiwum.

Podział akt na kategorie regulują oddzielne przepisy. Czasokres przechowywania akt zależy od ich ważności, wynosi 10 lat /np. dla akt księgowości/, 20 i 30 lat /np. akta szpitalne/.

Archiwum państwowe w odpowiednim czasie przypomina podległym urzędom i instytucjom o konieczności brakowania akt. Wizytacje archiwów urzędów i instytucji wprowadzono od r. 1903. Archiwa państwowe posiadają formularze protokołów wizytacji oraz formularze pism, dotyczących brakowania. Obowiązuje zasada 50-70 letniego przechowywania akt w urzędach i instytucjach. Akta urzędów do r. 1895 powinny być przekazane do archiwów państwowych, przy czym akta należy przekazywać w stanie uporządkowanym na podstawie spisów. Poza tym urzędy, w odpowiednich terminach, powinny przysyłać do właściwego archiwum państwowego spisy akt przechowywanych u sie-

bie. W archiwach państwowych akta przechowywane są w takim stanie, w jakim zostały przejęte. Wyjątkowo przyjmowane są akta nieuporządkowane np. w przypadku, gdy instytucja nie może sobie z tym poradzić.

W Szwecji już w drugiej połowie wieku XIX wprowadzono metodę porządkowania akt opartą na zasadzie proveniencji.

W każdym archiwum państwowym znajduje się wykaz zespołów i zbiorów w układzie alfabetycznym np. "Akcyzy" ..., "Banki ...". Każdy zespół w tym wykazie ma swoją sygnaturę topograficzną, np. 3202. Poszczególne elementy tej sygnatury oznaczają: piętro, numer magazynu, numer regału i półki, na których akta się znajdują. Te same sygnatury topograficzne umieszczone są na specjalnych metalowych tabliczkach przy odpowiednich regałach.

Sygnatury archiwalne są złożone z dużych liter, cyfr rzymskich, lub arabskich i małych liter, co zilustrują następujące przykłady: A.I - b lub E - 516 - 1; duża litera A oznacza grupę zespołów akt np. sądowych, cyfra rzymska I rodzaj akt, serię w zespole np. protokoły, litera mała b szczegółowe określenie woluminu. E - 516 - 1: E - archiwa prywatne, 516 - rodzaj akt, seria w zespole, 1 - numer kolejny woluminu i jego szczegółowe określenie.

Powyższa numeracja stosowana jest jednolicie, na podstawie ramowego wykazu, wydanego przez Riksarkivet.

Inwentarze mają bardzo krótkie wstępy, liczące zaledwie 1-2 strony maszynopisu i zawierające tylko najważniejsze dane o zespole aktowym.

Centralne Szwedzkie Państwowe Archiwum w Sztokholmie
/Riksarkivet/

Riksarkivet w r. 1968 obchodziło jubileusz 350-lecia istnienia. Jest ono centralną władzą archiwalną-samodzielnym urzędem, do którego zadań należy gromadzenie i przechowywa-

nie akt, nadzór nad narastającym zasobem archiwalnym oraz udostępnianie materiałów aktowych do celów naukowych.

Załączek tego archiwum państwowego powstał w r. 1599. Zwrotnym punktem w historii Riksarkivet był rok 1618, kiedy to nastąpiła reorganizacja kancelarii królewskiej. W połowie wieku XIX przejęto do Riksarkivet średniowieczne akta kościelne i klasztorne, które stanowią dziś główną część zasobu. W r. 1835 ustalono po raz pierwszy stanowisko i tytuł archiwisty państwowego riksarkivarie.

Riksarkivet mieściło się pierwotnie w zamku królewskim Trzy Korony w Sztokholmie, gdzie w r. 1697 wybuchł pożar, który zniszczył dwie trzecie zasobu. W r. 1887 rozpoczęto budowę pierwszego budynku w Szwecji z przeznaczeniem na archiwum. W r. 1891 gmach przy ul. Arkivgatan 3 oddano do użytku. Centralne archiwum posiadało wtedy 15 000 mb. akt, tak iż później w związku z rozwojem zasobu wynikła konieczność budowy nowego budynku. Budowę nowoczesnego gmachu w zachodniej dzielnicy Sztokholmu zwanej Marieberg przy ulicy Fyrverbacken 13-17 rozpoczęto w roku 1960.

W roku 1965 oddano do użytku magazyn podziemny, w roku 1968 część administracyjną. Położenie archiwum jest bardzo ładne, usytuowane jest ono na wzgórzu, z widokiem na jezioro. W części administracyjnej mieszczą się pokoje służbowe, 2 pracownie naukowe, sale wystawowe, oddział reprodukcji, oprawy książek, konserwacji akt i pieczęci. Magazyn ma sześć pięter w głąb ziemi, 25 m nad poziomem morza. Każde piętro ma po cztery korytarze w kształcie gwiazdy. Na piętrach stoją szafy metalowe, dobrze zabezpieczone, ze szczególnie cennymi archiwaliami, są w nich przechowywane listy i dokumenty średniowieczne, traktaty z innymi państwami, filmy, mapy i plany. Magazyny obliczone są na 78 000 mb. akt. W r. 1965 Riksarkivet posiadało 40 000 mb. akt. Magazyny posiadają automatyczne urządzenia do regulacji wilgotności i temperatury. Pomiędzy budynkiem administracyjnym a magazynem działają 4 windy i poczta rurowa.

Dzisiejsze Riksarkivet dzieli się na 8 sekcji:

- 1/ Archiwum kancelarii królewskiej zawierające różne akta i dokumenty wagi państwowej od roku 1523, stare serie protokołów Rady Państwa od roku 1621, odpisy listów królewskich, wszelkiego rodzaju pisma i materiały do aktów ustawodawczych, diariusze, akta Sądu Najwyższego.
- 2/ Archiwum Parlamentu. Dokumenty dotyczące stosunków z zagranicą od początku XVI do XIX w. Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Kancelaria Dworu, Zarząd Poczty, Wydział Dawnych Posiadłości w Szwecji.
- 3/ Poszczególne archiwa królewskie, książęce, wybitnych ludzi, archiwa prywatne różnych rodów i polityków, niektórych organizacji i związków np. Czerwonego Krzyża, o prawo głosowania, prywatnych przedsiębiorstw.
- 4/ Dokumenty średniowieczne. Zbiór pergaminów i starych listów średniowiecznych, 20 000 j.inw.
- 5/ Dokumenty dotyczące obrotu ziemią od r. 1530, księgi posiadania ziemi, spisy podatników.
- 6/ Akta urzędów centralnych podporządkowanych Ministerstwu Oświaty, kancelarie uniwersytetów.
- 7/ Akta urzędów centralnych podlegających Ministerstwu Finansów, Komunikacji i Spraw Wewnętrznych.
- 8/ Akta urzędów centralnych podlegających Ministerstwu Handlu, Rolnictwa, Zarządów Kopalni.

Poza tym istnieje oddział map i planów, zbiór filmów i pieczęci, biblioteka licząca 80 000 tomów i zbiory specjalnych dzieł historycznych. Zorganizowana jest również stała wystawa dokumentów od r. 1300.

Riksarkivet posiada bogate zbiory poloników przeważnie z w. XVII. Są to przywileje i dokumenty królewskie, traktaty pokojowe z Polską oraz dokumenty i listy możnowładców polskich, między innymi spotyka się nazwiska Mnischów, Przyjemskich, Szembeków, Tarnowskich, Wolskich.

Zbiory Riksarkivet są bardzo dobrze zabezpieczone, przechowywane w żelaznych szafach, każdorazowo plombowanych. Poszczególne dokumenty i zbiory listów znajdują się w specjalnych pudłach. Badaczom udostępnia się fotokopie, wykonywane bardzo szybko np. w ciągu godziny.

Archiwum Wojskowe w Sztokholmie /Krigsarkivet/

W Krigsarkivet autorka znalazła się dzięki uprzejmości i pomocy Polaka, dra Adama Heymowskiego, pracownika Biblioteki Królewskiej w Sztokholmie. Wspólnie z nim odwiedziła Dział Kartograficzny tegoż archiwum. Dr Heymowski starał się odszukać ewentualne materiały, dotyczące Łomży z okresu wojen szwedzkich.

W wyniku tych poszukiwań okazało się, że pamiętna bitwa pod Łomżą w lesie Jednaczewskim w r. 1733 jest nie wspominana w aktach i nie zaznaczona na mapach XVIII-wiecznych. Stanowi to dowód, że Szwedzi nie przywiązywali do niej większej wagi i że nie odegrała ona poważniejszej roli w tej wojnie.

Archiwum Krajowe w Uppsali /Landsarkivet/

Uppsala, stary ośrodek polityczno-kulturalny kraju jest siedzibą uniwersytetu, wielkiej biblioteki, obserwatorium astronomicznego, muzeum i archiwum krajowego - Landsarkivet, obejmującego zasięgiem 7 prowincji /län/.

Archiwum to mieści się w części zamku z czasów Gustawa II Adolfa. Zamek ma ładne położenie na wzgórzu. Na obszer- nym dziedzińcu zamkowym wznosi się popiersie króla. Zamek jest siedzibą władz prowincji. Archiwum zajmuje pomieszczenia w bocznym skrzydle zamkowym. Magazyny mieszczą się nie tylko na piętrach, ale również i w podziemiach. Wyposażenie ich podobne jest do naszego, część regałów metalowych, część

z drewnianych. Przy archiwum urządzona jest pracownia naukowa i sala wykładowa dla studentów.

Landsarkivet w Uppsali posiada akta kościelne, księgi stanu cywilnego, sądowe, urzędów i władz państwowych, część archiwów prywatnych i inne, począwszy od w. XVI.

Archiwum to przeprowadziło w r. 1970-1973 wizytacje archiwów podległych mu urzędów i instytucji, uporządkowało około 50 000 j.inw. akt, zwiedzających było 1043 osoby, korzystających z zasobu 8669 osób.

Dane powyższe zaczerpnięte są ze sprawozdania rocznego, które zawiera te same punkty co i sprawozdania archiwów polskich.

Archiwum Krajowe w Lund /Landsarkivet/

Lund, miasto założone w r. 1020, stary ośrodek życia religijnego, politycznego, kulturalnego i gospodarczego centrum Skandynawii jest siedzibą uniwersytetu, biblioteki i archiwum.

Landsarkivet w Lundzie obejmuje swoim zasięgiem 4 prowincje /län/, a mianowicie: Blekinge, Kristianstads, Malmöhus /bez miasta Malmö/ i Hallands.

Archiwum to gromadzi wszystkie akta, dotyczące przede wszystkim ewidencji ludności i księgi stanu cywilnego, prowadzone przez urzędy parafialne oraz dokumenty urzędów państwowych /sądy, prokuratura, policja i inne/. Podlegają mu więc odpowiednie archiwa tych instytucji.

Zasób archiwalny wynosi 18 000 mb. akt, w tym część akt nieuporządkowanych, przechowywanych przejściowo w oddzielnym pomieszczeniu w rodzaju "przechowalni".

Landsarkivet przeprowadza około 90 wizytacji rocznie w podległych mu archiwach. Z pracowni naukowej korzystało według danych z r. 1970 - 5200 osób.

Archiwum w Lund otrzymało w r. 1970 nowy gmach, przystosowany do potrzeb archiwalnych. Mieszczą się w nim magazyny. Kancelaria i administracja zajmuje stary budynek z r. 1903. W nowoczesnym bloku stropy są metalowe, brak okien, oświetlenie za szklanymi sufitami. Magazyny wyposażone są w regały metalowe, o pojedynczym układzie akt. Regały są poruszane i przesuwane za pomocą ręcznych dźwigni. Wszystkie pomieszczenia pomalowane są na kolor niebieski i szary.

Przy archiwum istnieje pracownia naukowa, biblioteka, sala wykładowa, introligatornia, pracownia konserwacji akt oraz oddzielne pokoje dla pracowników naukowych, którzy nie chcą korzystać z ogólnej pracowni. Lokal pracowni naukowej i biblioteki ma stropy żelazne, podłogę wykładaną specjalnym materiałem tłumiącym.

Introligatornia posiada elektryczne maszyny. Pracownia konserwacji wyposażona jest w nowoczesne urządzenia i prasy, kleją specjalną bibułą francuską.

Na zamówienie badaczy wykonuje się fotokopie dokumentów. Z cenniejszych starych akt robi się fotokopie na specjalnym papierze.

Archiwiści Landsarkivet dzielą się na pracowników z wyższym wykształceniem i bez niego. Do kategorii pierwszej należy szef-landsarkivarie i trzech archiwariuszy, którzy najczęściej są magistrami historii lub filologii, a następnie przechodzą wewnętrzny kurs dokształcający. Specjalnych szkół wyższych dla archiwariuszy nie ma. Pracowników naukowych obowiązuje prowadzenie samodzielnej pracy badawczo-naukowej. Poza tym jest czterech kandydatów na archiwariuszy, z tych jeden zajmuje się specjalnie opieką i kontrolą podległych Lundowi archiwów państwowych. Poza tym jest dwóch asystentów pomagających archiwom komunalnym. Personel techniczny obejmuje dwóch dozorców, dwie sekretarki, jednego introligatora. Wydział konserwacji mieści się poza budynkiem archiwum i posiada własnych pracowników.

Archiwum Miejskie w Malmö /Stadsarkivet/

Malmö założone w w. XII, obecnie duży port liczący 275 000 mieszkańców, posiada piękne zabytki, muzea oraz archiwum miejskie zorganizowane w r. 1930 na prawach landsarkivet.

Stadsarkivet w Malmö obejmuje zasięgiem swojej działalności miasto Malmö, od r. 1960 mieści się w budynku banku z r. 1886. Akta miasta Malmö przechowywano początkowo w ratuszu z w. XVI, potem w małym budynku, który nie nadawał się dla potrzeb archiwum. Magazyny wyposażone są w regały metalowe.

Zasób archiwalny liczy 3000 mb. akt z 400 urzędów i instytucji oraz osób prywatnych, które odgrywały ważniejszą rolę w życiu miasta.

Do najstarszych materiałów archiwalnych należą: przywilej lokacyjny miasta z r. 1345, księga o rzemieślnikach i kupcach z lat 1419-1600, akta sądowe od r. 1503 oraz akta z lat 1503-1548 /wydane drukiem/.

Poza tym w skład zasobu wchodzi akta kościoła św. Piotra w Malmö z r. 1513, różne akta z połowy wieku XVI, z okresu panowania duńskiego, kiedy to Kopenhaga decydowała o losach Malmö, rachunki, księgi podatkowe, część akt urzędu celnego /część znajduje się w Kopenhadze/, akta posiadłości dotyczące mieszczan, stosunków handlowych, między innymi również z Polską od w. XVI.

Archiwum posiada także zbiór prywatnych listów, wśród których znajduje się list z r. 1866 Stefana Polesa, Polaka - uczestnika Powstania Styczniowego.

Ciekawe są akta z połowy w. XIX. Z akt współczesnych na uwagę zasługują akta sądów miejskich od r. 1948 i akta nieruchomości od r. 1946.

W zasadzie zasób archiwalny jest uporządkowany z wyjątkiem akt przejętych w ciągu ostatnich 2-3 lat.

Archiwum w Malmö posiada katalogi, inwentarze z bardzo krótkimi wstępami /1-2 strony maszynopisu/. Układ akt w obrębie poszczególnych zespołów i inwentarzy jest rzeczowy, według rodzajów spraw - seriami. Każda seria ma swoją oddzielną numerację od 1 wzwyż. Poza tym istnieje wykaz inwentarzy w układzie alfabetycznym.

Stadsarkivet przejmuje akta kościelne po 70 latach, magistrackie oraz innych urzędów i instytucji miejskich po 50 latach. Nieraz nie wiadomo, czy akta z małych miejscowości mają przejść do Archiwum Miejskiego w Malmö, czy też do Archiwum Krajowego w Lund, do takich należą np. akta policji. W r. 1969 przejęto akta z 15 instytucji.

Stadsarkivet w Malmö przeprowadza rocznie około 30 wizytacji archiwów podległych urzędów i instytucji, co 10 lat zaś kontrole specjalne.

W archiwum miejskim zorganizowana jest pracownia naukowa. Personel archiwum składa się z 4 osób, szefa - stadsarkivarier, 3 archiwariuszy oraz personelu pomocniczego. Pracownicy naukowci archiwum biorą żywy udział w życiu miasta. Mają swoje skromne pismo oraz statut i instrukcje, dotyczące organizacji i działalności archiwum.

Kolokwium Komisji Archiwalnej
i Nauk Pomocniczych Historii
Polskiego Towarzystwa Historycznego

8 września 1974 r. przed obradami XI Zjazdu Historyków Polskich odbyło się w Toruniu Kolokwium Komisji Archiwalnej i Nauk Pomocniczych Historii Polskiego Towarzystwa Historycznego. Kolokwium to było trzecią większą imprezą zorganizowaną przez Komisję Archiwalną, po spotkaniach w latach ubiegłych w Toruniu i Radomiu. Było ono poświęcone tematyce rozwoju form kancelaryjnych w Polsce.

Obrady składały się z dwóch sesji przed i popołudniowej. Pierwsza poświęcona była rozwojowi form kancelaryjnych w okresie staropolskim, druga natomiast formom kancelaryjnym w XIX i XX wieku¹.

Obrady Kolokwium otworzył prof.dr A.Tomczak, który zwrócił uwagę na postęp badań nad rozwojem form kancelaryjnych. Posiadają one duże znaczenie tak z racji przedmiotu traktowanego jako autonomiczny element kultury ludzkiej, jak również z tego powodu, że od nich w dużej mierze zależy doskonalenie warsztatu badawczego historyka oraz rozwój archiwistyki. Badania nad przemianami form kancelaryjnych rozwinęły się znacznie w ostatnich kilkunastu latach i obecne Kolokwium stworzyło dobrą okazję do bilansu osiągnięć i niedostatków, do stwierdzenia co jest w dotychczasowym dorobku wartościowego, jakie postulaty należy wysunąć co do zakresu, kierunku badań oraz metod.

¹ Teksty referatów i koreferatów zostaną opublikowane w wydawnictwach Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych.

Następnie zebrani wysłuchali referatu dr M. Bielińskiej "Rozwój form kancelaryjnych w Polsce w okresie staropolskim" oraz dwóch koreferatów doc. A. Kamińskiego i doc. A. Gąsiorowskiego.

Referentka skupiła się na trzech zasadniczych zagadnieniach: 1/ stan dotychczasowych badań nad rozwojem form kancelaryjnych w Polsce w okresie XII-XVIII w., 2/ podstawa badawcza, 3/ problemy metodyczne i warsztatowe stojące przed historykiem zajmującym się omawianą tematyką. M. Bielińska przedstawiła projekt cesur chronologicznych, odpowiadających rozwojowi dokumentu i akt staropolskich.

Prelegentka wysunęła następujące wnioski:

- a/ w zakresie metodologii i metody badań - 1/ uwzględnienie tendencji i kierunków obowiązujących w naukach historycznych, 2/ korzystanie z badań dyplomatycznych zachodnioeuropejskich oraz radzieckich i czechosłowackich, 3/ połączenie prac nad dokumentami i kancelarią z pracami edytorskimi, 4/ prowadzenie badań metodą kompleksową - uwzględnianie wpływów dzielnicowych oraz wpływów krajów sąsiednich na kancelarie polskie i odwrotnie;
- b/ w zakresie badań nad formami kancelaryjnymi okresu staropolskiego - planowanie studiów nad kancelariami polskimi nie opracowanych, zwłaszcza nad kancelarią królewską XIV i XVI-XVIII w. oraz nad kancelariami sądowymi i kościelnymi;
- c/ w zakresie bazy źródłowej - podjęcie prac nad sumaryzowaniem lub indeksowaniem ksiąg wpisów. Na pierwszy plan wysunęła M. Bielińska potrzebę kontynuacji sumaryzowania Metryki Koronnej, następnie sumaryzowania lub indeksowania ksiąg ziemskich i grodzkich oraz sporządzenie katalogu dokumentów XII-XV wieku.

Doc. A. Kamiński w koreferacie rozszerzył znacznie literaturę do omawianego tematu, zwrócił szczególną uwagę na księgi sądowe wiejskie oraz wysunął postulat porównywania

ich z księgami wiejskimi czesko-morawskimi, słowackimi, śląskimi i innymi.

Doc. A. Gąsiorowski wystąpił przeciwko nadmiernemu usamodzielnianiu dyplomatyki, gdyż jego zdaniem dyplomatyka powstała jako nauka pomocnicza historii średniowiecznej i taką pozostaje. Zaproponował zmiany w periodyzacji rozwoju dokumentu i aktu staropolskiego. Wśród postulatów na pierwsze miejsce wysunął koreferent konieczność badania organizacji polskiej kancelarii monarszej XVI-XVIII wieku. Studium takie powinno być podjęte przez warszawskie środowisko naukowe, bowiem tam znajduje się olbrzymia baza źródłowa. Dostrzegł też konieczność opracowania historycznej monografii o recepcji i początkach stosowania dokumentu w Polsce i początkach kancelarii polskich. Odrębne studia, zdaniem A. Gąsiorowskiego, należałoby poświęcić polskim traktatom międzynarodowym. Zgadzał się z referentką, że badaniom tym powinna patronować Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych oraz Instytut Historii PAN, konkretnie jego zakład nauk pomocniczych historii oraz edytorstwa.

Po wysłuchaniu referatu i koreferatów rozwinęła się dyskusja. Doc. J. Bielecka poruszyła problem akt z okresu późniejszego księgi wpisów, głównie XVII i XVIII wieku, kiedy pojawiają się tzw. akta luźne. Nierealne wydaje się dyskutancie planowanie sumaryzowania ksiąg ziemskich i grodzkich, co najmniej możnaby po porozumieniu się z NDAP i IH PAN przeprowadzić kwerendę i zinwentaryzować dokumenty oblatowane w tych księgach. Podobnie sumaryzowanie ksiąg metryki Koronnej zdaniem J. Bieleckiej należałoby odsunąć na razie ze względu na fakt, że w AGAD są jeszcze niektóre zespoły nie zinwentaryzowane. Trzeba opracować akta luźne kancelarii królewskiej, które są rozproszone.

Wiele głosów dotyczyło konieczności badania kancelarii kościelnej, bez poznania której nie można mówić o poznaniu kancelarii książęcej /K. Jasiński, J. Szymański, S. Librowski/. Prof. K. Jasiński nie podzielał zdania referentki, że przyszłe badania nad kancelarią książęcą nie zmieniają

jej obrazu, pomimo że ta w stosunku do kancelarii nie książęcych jest znacznie lepiej opracowana. Zwrócił także uwagę, że białą plamę stanowi kancelaria Pomorza Zachodniego i Gdańskiego oraz Śląska. Doc. J.Szymański skoncentrował się na kancelarii śląskiej, która jest specyficzna i nie ma odniesień ani w czeskiej ani w niemieckiej. Zwrócił także uwagę na brak badań archiwaliów kościelnych co nie jest spowodowane złym ich stanem ani utrudnionym dostępem. Ten sam problem poruszył ks. S.Librowski, który stwierdził, że słabe wykorzystanie archiwaliów kościelnych związane jest z coraz słabszą znajomością łaciny, a także faktem, że za mało jest duchownych pracujących nad problematyką historii i administracji kościelnej.

Prof. J.Karwasińska podkreśliła, że badania nad polską kancelarią królewską nie mogą być oparte jedynie o Metrykę Koronną. Należy także poszukać materiału u odbiorcy i tak na przykład księgi asesorskie zaginęły, ale zachowały się dekrety asesorskie u odbiorców. Zebranie tego typu materiałów umożliwi całościowe potraktowanie problemu. Niezbędne jest też przebadanie archiwów obcych, np. Wiednia i Watykanu. Zwróciła także uwagę na wydawnictwo Elementa ad Fontium Editione zawierające ciekawe dokumenty mało znane, a nie słusznie niedoceniane w Polsce.

W dyskusji zabrali głos również przedstawiciele dyplomatyki czeskiej i słowackiej. Doc. J.Hlavaček z Pragi zwrócił uwagę na przygotowywane w Czechosłowacji wydawnictwo zawierające nie czeskie materiały znajdujące się w archiwach czeskich. Są wśród nich również dokumenty polskie; materiał ten jest bardzo różnorodny przeważają jednak Silesiana, ale są również rzeczy związane z Toruniem, Sieradzem i jego okolicą. W dalszej części wypowiedzi podkreślił znaczenie badań nad językiem, w którym dokument powstał oraz zwrócił uwagę na bogactwo materiału zawartego w księgach rachunkowych. Dr.Sc.R.Marsina, wydawca kodeksu dyplomatycznego Słowacji, zajął się rozważaniami czy można mówić o jednej czy dwóch dyplomatykach, średniowiecznej i nowożyt-

nej. Sam przyczynił się do istnienia jednej. Według R.Marsiny dyplomatyka ma służyć postępowi badań historycznych. Ukoronowaniem wszelkich badań jest krytyczna edycja źródeł.

Na sesji popołudniowej dr B.Ryszewski wygłosił referat "Rozwój form kancelaryjnych w XIX i XX wieku". Autor przedstawił ogólnie dotychczasowe badania historyczne nad tym problemem oraz wysunął postulaty badawcze. Należałoby zdaniem autora w niektórych ujęciach badań kancelarii uwzględnić czynności aktotwórcze sensu stricto /forma akt/ oraz sensu largo /treść akt/. Istnieje pilna potrzeba podjęcia badań nad kancelarią rosyjską, jak również pruską i austriacką. W wielu przypadkach kancelarie znane są tylko ze wstępów do inwentarzy archiwalnych. Konieczne jest zdaniem referenta podjęcie badań monograficznych, których tematem będą kancelarie dużych jednostek. Zaawansowanie tych badań doprowadzi do podjęcia próby syntezy dziejów kancelarii XIX i XX wieku. Następnym postulatem wysuniętym przez B.Ryszewskiego jest rozważenie kwestii zakresu rzeczowego badań nad kancelarią.

Następnie odczytany został koreferat nieobecnego prof. Cz.Łuczaka. Zastrzegł się on, że reprezentuje punkt widzenia użytkownika archiwaliów, a nie badającego problematykę archiwalną. Zwrócił uwagę, że podejmowanie badań nad rozwojem form kancelaryjnych w XIX i XX wieku wymaga od historyka innego przygotowania metodologicznego i metodycznego niż dla okresu wcześniejszego. Obserwuje się ogromny wzrost różnorodnych form organizacyjnych oraz specjalizację prawie we wszystkich dziedzinach życia. Nastąpiła zmiana charakteru funkcji dawnej kancelarii. Należy więc przy badaniach kancelarii XIX i XX wieku uwzględniać osiągnięcia nauk prawno-administracyjnych, teorii zarządzania, opanować metodologię nauk ekonomicznych oraz socjologicznych. Koreferent zwrócił uwagę na związek pomiędzy postępem technicznym a badaniami nad rozwojem form kancelaryjnych wyrażając przekonanie, iż włączenie okresu nam współczesnego do badań nad rozwojem form kancelaryjnych nie jest słuszne. Działal-

ność wielu komórek archiwotwórczych nie będzie mogła wejść do badań ze względu na ich charakter poufny. Zdaniem koreferenta większość wstępów do zespołów pisana jest wyłącznie w celu spełnienia formalnego wymogu; proponuje więc, aby zastanowić się czy publikacje wstępów nie wpłynęłyby na solidniejsze ich opracowywanie.

I.Radke w swoim koreferacie zatrzymała się nad zagadnieniem stosunku systemu kancelaryjnego do form kancelaryjnych. Dość dużo miejsca poświęciła wstępom do inwentarzy archiwalnych. Do najpilniejszych zadań zdaniem koreferentki należy podjęcie badań nad różnymi formami dokumentacji. Badania te są utrudnione, ponieważ nie wszystkie rodzaje dokumentacji przechowywane są w archiwach zakładowych, a następnie nie trafiają do archiwum państwowego. Jeszcze więcej kłopotów sprawia pozaaktowa forma dokumentacji. Postuluje I.Radke kontynuowanie uzupełniających badań nad systemami kancelaryjnymi stosowanymi na ziemiach polskich w XIX i XX wieku oraz podjęcie systematycznych badań nad formą i rodzajami współczesnej dokumentacji, ze szczególnym zwróceniem uwagi na dokumentację aktową.

Dyskutanci stwierdzili, że istnieje konieczność badania form kancelaryjnych, które w przeciwieństwie do systemów kancelaryjnych stosowanych na ziemiach polskich w XIX i XX wieku są bardzo mało znane. Według A.Tomczaka badania nad dziejami form dokumentacji wytworzonej w kancelariach nie zawsze muszą iść w parze z pracami nad opracowywaniem kancelarii, w której dany typ dokumentacji powstał. Cz.Włodarska i M.Bandurka z Łodzi posłużyli się przykładem kancelarii wymiaru sprawiedliwości. Przebadanie dokumentacji wytworzonej w wymienionej kancelarii jest konieczne dla przeprowadzenia właściwej selekcji. Nie wszyscy zgadzali się z odrębnym potraktowaniem zagadnienia form kancelaryjnych i systemów kancelaryjnych. Według T.Grygiera taki podział jest słuszny. I.Ihnatowicz podtrzymał postulat J.Radtke o konieczności sporządzania wstępów sumarycznych dla grupy zespołów. Zgodzono się, że należy prowadzić badania typu monograficznego, dążąc stopniowo do syntezy.

Postulaty wysunięte przez komisję wnioskową zgodne są zasadniczo z dezyderatami przedstawionymi w obu referatach. Zwracają one uwagę na konieczność dalszych intensywnych badań nad formami kancelaryjnymi i kancelariami, gdyż jak wykazała dyskusja, jest jeszcze wiele problemów dotychczas nie rozwiązanych względnie zbadanych częściowo.

Henryka Moraczewska
Toruń

SPRAWY ORGANIZACYJNE SAP

Protokół

V posiedzenia plenarnego ZG SAP w dniu 28 listopada 1974 r.
/skrót/

Posiedzenie otworzył i zebranych powitał prezes ZG SAP kol. Z.Kolankowski usprawiedliwiając nieobecność generalnego sekretarza kol. Jesionka, bawiącego służbowo za granicą. Następnie kol. Kolankowski przedstawił zebranym sprawozdanie działalności ZG za okres od 27 kwietnia do 28 listopada 1974 r. podkreślając główne problemy organizacyjne i robocze. Uwaga skoncentrowana była na analizie krytycznych uwag zgłoszonych przez niektóre oddziały SAP w stosunku do pracy ZG. Omówione również zostały sprawy wydawnicze i szkoleniowe.

Sprawozdanie finansowe oraz propozycję preliminarza na rok 1975, zarówno ZG jak i oddziałów, w oparciu o zgłoszone wnioski, przedstawiła kol. U.Laudańska.

Następnie przewodniczący zapoznał zebranych z projektem pracy ZG na rok 1975 i I kwartał 1976 r.

W ożywionej dyskusji zabierali kolejno głos:

kol. K.Ciesielska /Toruń/ stwierdzając, że ośrodek toruński posiada możliwość zapraszania na swoje zebrania archiwistów z PAP-ów z terenu woj. bydgoskiego jednakże powstaje problem zwrotu kosztów podróży. Toruń utrzymuje kontakty z Archiwum w Płowdiw /Bułgaria/, od którego otrzymuje dużo wydawnictw. Kol. Ciesielska zwraca się z prośbą do ZG o bezpłatny egzemplarz "Archiwisty" dla przesłania kolegom w Płowdiw.

- 45 -

Kol. J.Osojca /Katowice/ zgłosiła pytanie czy można przesunąć dotacje roku bieżącego, udzielone przez ZG oddziałom - na rok następny. Stwierdziła, że komasacja dotacji sprzyja bardziej atrakcyjnym formom działalności.

Kol. B.Woszczyński /Warszawa/ ustosunkował się do następujących problemów:

- zaproponował przygotowanie na następne zebranie plenarne materiałów dotyczących funkcjonowania dwóch oddziałów: jednego słabszego i jednego dobrze pracującego, co umożliwi porównanie ich działalności i wysunięcie wniosków w obecności przedstawicieli oddziałów.
- Omówił problem trudności typu technicznego przy wydawaniu "Archiwisty". Podkreślił, że koszty związane z wydawaniem "Archiwisty" stosunkowo nie są wysokie.
- Mówca ustosunkował się do zagadnień związanych z funkcjonowaniem kierunku archiwistyki w Pomaturalnym Studium w Warszawie uzasadniając m.in. potrzebę wystosowania pisma do Ministerstwa Oświaty i Wychowania w sprawie uhonorowania nauczycieli Pomaturalnego Studium Archiwistyki z okazji 5-lecia tego Studium.

Kol. W.Mroczkowski /Warszawa/ poinformował zebranych o wnioskach napływających z terenu do Komisji Organizacyjnej m.in. dotyczących zmian statutowych.

Kol. M.Motas /Warszawa/ nawiązując do punktu 3 Uchwały z poprzedniego zebrania podziękował za wnioski, które w tej sprawie napłynęły do komisji do spraw archiwów. Są one niezwykle interesujące /szczególnie materiały z Katowic/.

Kol. Z.Kolankowski stwierdził, że materiały te posłużą m.in. do pertraktacji z Ministerstwem Oświaty i Wychowania. Ponadto wyjaśnił, że nic nie stoi na przeszkodzie, by wybierać Zarządy Oddziałów w niezmienionym składzie na następną kadencję; informacje na temat stanowiska ZG w tej sprawie można znaleźć w sprawozdaniu za poprzednią kadencję ZG, które jest zamieszczone w "Archiwiscie" z 1973 r. /nr 2, s.20/.

Kol. H.Czarnak /Warszawa/ poruszyła sprawę rozliczania finansowego Oddziałów terenowych z dotacji udzielanych im przez ZG i nawiązała do spraw kadry nauczycielskiej w Pomaturalnym Studium Archiwistyki.

Kol. Kolankowski stwierdził, że ożywiona dyskusja sprowadza się do przyjęcia sprawozdania preliminarza na rok 1975 oraz planu pracy ZG na rok 1975 i początek 1976 r.

Zebrani jednomyślnie przyjęli te dokumenty.

W następnym punkcie obrad przewodniczący poinformował o przebiegu prac związanych z wydaniem Słownika Biograficznego Archiwistów Polskich i przedstawił plan dalszego działania w tym zakresie. Z kolei omówiono sprawę uzupełnienia składu ZG spośród przedstawicieli środowiska katowickiego i krakowskiego. Uzgodniono przesunięcie z zastępcy członka ZG na członka ZG kol. kol. Mieczysława Motasa i Olimpii Staroń oraz dokooptowanie na zastępców członka ZG: kol. Jądwigę Osojca /Katowice/ i kol. Tadeusza Dudę /Nowy Sącz/. Na zastępcę sekretarza generalnego powołano kol. Henrykę Czarnak /Archiwum Rady Państwa i Sejmu PRL/.

U c h w a ł a

V Zebrania Plenarnego Zarządu Głównego SAP

Zebranie przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Prezydium Zarządu Głównego SAP z działalności w okresie od IV do V zebrania plenarnego /od 27 kwietnia do 28 listopada 1974 r./ wyrażając przekonanie, że kierunki pracy były prawidłowe. Dla usprawnienia działalności Prezydium Zarządu Głównego i Sekretariatu zebranie postanawia ustanowić funkcję zastępcy sekretarza generalnego i powołać na to stanowisko kol. Henrykę Czarnak /Archiwum Rady Państwa i Sejmu PRL/.

Zebranie przyjmuje preliminarz budżetowy na rok 1975 oraz plan pracy na rok 1975 i pierwszy kwartał 1976 r. Ze-

branie zatwierdza subwencję dla oddziałów, przyjmując, że oddziały które zażądały poniżej 1.000,- zł /jeden tysiąc/ otrzymują dotację w pełnej żądanej kwocie zaokrąglonej w zwyż do 50,- zł. Równocześnie zebranie upoważnia Sekretariat Zarządu Głównego do szczegółowego przeanalizowania wniosków przekraczających 1.000,- zł z uwzględnieniem wysokości subwencji przyznanych w poprzednich latach oraz dokonanych rozliczeń. Zebranie ustala dotację dla oddziału w Katowicach na 2.000,- zł /dwa tysiące/.

Celem skompletowania składu Zarządu Głównego zebranie postanawia przesunąć kol. kol. M.Motasa i O.Staroń z zastępców członków Zarządu Głównego na członków Zarządu Głównego. Równocześnie zebranie kooptuje kol. J.Osojca /Katowice/ i kol. T.Dudę /Kraków/ jako zastępców członka Zarządu Głównego.

Zebranie plenarne zobowiązuje Prezydium Zarządu Głównego do podjęcia kroków związanych ze stabilizacją pracy Pomaturalnego Studium Archiwistyki, w szczególności do wystąpienia do właściwych władz oświatowych o przyznanie odznaczeń, wyróżnień, nagród lub dyplomów uznania w związku z XX-leciem działalności szkoły i 5-leciem działalności kierunku archiwistyki.

Zebranie plenarne postanawia:

- przekazać materiały do Słownika Biograficznego Archiwistów Polskich grupie redakcyjnej w Toruniu, powierzając kol. doc.dr hab. I.Jarosz-Biskupowej zorganizowanie pracy,
- powołać Radę Naukową zapraszając do niej: kol. kol. Skopowskiego, Tomczaka, Kolankowskiego,
- przeznaczyć w ramach budżetu na rok 1975 - kwotę 3.000,- zł /trzy tysiące/ na koszty prac redakcyjnych.

Zebranie plenarne postanawia kontynuować konkurs na najlepszego archiwistę zakładowego województwa, obejmując nim w roku 1975 kolejne dwa województwa /poznańskie i rzeszowskie/.

Ramowy plan pracy
Zarządu Głównego SAP na rok 1975 i I kwartał 1976 r.

I. W dziedzinie organizacyjnej

1. Dalsza aktywizacja ogniw terenowych Stowarzyszenia ze szczególnym naciskiem na Oddziały, w których występuje osłabienie działalności. W tym celu należy wykorzystać wszelkie wyjazdy w teren członków Prezydium SAP, kontakty z dyrektorami Archiwów Państwowych i aktywistami Stowarzyszenia.
2. Zorganizowanie VI zebrania plenarnego Zarządu Głównego /wiosna 1975 r./, w którego porządku dziennym należy przewidzieć sprawozdanie finansowe za rok 1974, analizę organizacji pracy ogniw terenowych - zebranie w miarę możliwości winno być rozszerzone o przedstawicieli aktywu terenowego.

Zorganizowanie VII zebrania plenarnego Zarządu Głównego /jesień 1975 r./. Tematyka: początek przygotowań do V Krajowego Zjazdu Delegatów, wytyczne dla Zjazdu, kierunek zmian statutowych. Nadto ocena akcji konkursu na najlepszego archiwistę zakładowego. Przyjęcie preliminarza finansowego na rok 1976.

Zorganizowanie VIII zebrania plenarnego Zarządu Głównego /wiosna 1976 r./ poświęconego przygotowaniom organizacyjnym V Krajowego Zjazdu Delegatów. Przyjęcie sprawozdania finansowego za rok 1975, sprawozdania Zarządu Głównego za okres kadencji 1973-1975, ogólnego sprawozdania finansowego za kadencję 1973-1975, projektowanych zmian statutu Stowarzyszenia i innych materiałów zjazdowych.

II. W zakresie wydawniczym

1. Wydanie kolejnych czterech numerów "Archiwisty" w roku 1975 /nr nr 40, 41, 42, 43/ oraz pierwszego numeru

za rok 1976 /nr 44/, w miarę możliwości uzyskania papieru.

2. Wznowienie prac nad "Słownikiem Biograficznym Archiwistów Polskich" zorganizowanie zespołu redakcyjnego i Rady Redakcyjnej, przygotowanie pierwszego zeszytu.

III. W zakresie spraw szkoleniowych

Kontynuowanie współpracy ze szkoleniem zawodowym w różnych formach i na różnych poziomach:

- na poziomie szkolnictwa wyższego wznowienie zabiegów wspólnych z Uniwersytetem M.Kopernika w Toruniu, w Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki o przywrócenie odpowiedniego programu kierunku archiwistyki,
- na poziomie szkolnictwa średniego kontynuowanie zabiegów o umocnienie Pomaturalnego Studium Archiwistyki w Warszawie, współdziałanie w organizacji analogicznych szkół w innych ośrodkach,
- w zakresie szkolnictwa zaocznego współpracować z Zakładem Doskonalenia Zawodowego w Poznaniu,
- ponowić wysiłki w kierunku wprowadzenia problematyki archiwalnej do programów studiów administracyjnych.

IV. W zakresie spraw finansowych

1. Zabiegać o regularne ściąganie składek członków zwyczajnych i wspierających.
2. Prowadzić aktywne starania o werbunek nowych członków zwyczajnych i wspierających.
3. Podjąć ponowne zabiegi o stałą dotację dla Stowarzyszenia Archiwistów Polskich z budżetu państwa.

KRONIKA STOWARZYSZENIA

W dniu 3 września 1974 r. zebrali się warszawscy członkowie Prezydium ZG SAP, którzy dokonali analizy bieżącej sytuacji organizacyjnej Stowarzyszenia i ustalili kalendarz prac na najbliższy okres.

x

8 września 1974 r., w przeddzień otwarcia XI Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Toruniu, obradowało w tym mieście Kolokwium Komisji Archiwalnej i Nauk Pomocniczych Polskiego Towarzystwa Historycznego, w którym uczestniczyli członkowie ZG i liczni aktywiści SAP. Kolokwium pracowało pod przewodnictwem wiceprzewodniczącego ZG kol. prof.dr hab. Andrzeja Tomczaka. Sprawozdanie z obrad zob. s.37.

x

8 października 1974 r. odbyło się posiedzenie Prezydium Zarządu Głównego SAP, które zapoznało się z materiałami sprawozdawczo-informacyjnymi nadesłanymi przez ogniwa terenowe Stowarzyszenia oraz podjęto szereg decyzji w zakresie spraw finansowych i organizacyjnych.

x

W dniu 9 października Oddział Warszawski zorganizował dla członków SAP pokaz filmu fabularnego produkcji międzywojennej z Jadwigą Smosarską i Eugeniuszem Bodo w rolach głównych.

- 51 -

x

4 listopada 1974 r. w czasie obrad konferencji dyrektorów Archiwów Państwowych, wystąpił wiceprzewodniczący ZG kol. dr J.Jakubowski informując o pracach i aktualnych problemach Stowarzyszenia oraz zwracając się z apelem o poparcie jego przedsięwzięć w terenie.

x

W dniu 7 listopada zebrał się Komitet Opiekunów Pomaturalnego Studium Archiwistyki dla omówienia sytuacji kadrowej oraz problemów programowych i organizacyjnych. Podjęto szereg decyzji w tym zakresie.

x

16 listopada 1974 r., realizując postanowienia Komitetu Opiekunów Pomaturalnego Studium Archiwistyki, dyrektor Biura Prac Naukowych w NDAP oraz przewodniczący ZG SAP przeprowadzili rozmowę z dyrektorem Departamentu Szkolnictwa Zawodowego Ministerstwa Oświaty i Wychowania, przedstawiając problemy szkolenia archiwów na poziomie średnim.

x

18 listopada w Archiwum Dokumentacji Mechanicznej odbył się pokaz filmów dokumentalnych z lat II wojny światowej, zorganizowany przez Oddział Warszawski SAP.

x

26 listopada 1974 r. obradowało Prezydium ZG czyniąc ostatnie przygotowania do zebrania plenarnego.

x

W dniu 28 listopada 1974 r. zebrał się na swe kolejne V zebranie plenarne Zarząd Główny SAP. Skróć protokołu i uchwały zob. s.43 i 46.

x

16 grudnia 1974 r. członkowie warszawskiego aktywu centralnego spotkali się celem wymiany poglądów na aktualne zagadnienia robocze Stowarzyszenia oraz omówienia stanu realizacji uchwał ostatniego zebrania plenarnego.

x

Numer zamyka się w dniu 20 stycznia 1975 r.

SPIS TREŚCI

J. Leśkow: Stan zasobu aktowego archiwów organizacji społecz- nych i stowarzyszeń we Wrocławiu	1
B. Cabała: Archiwalia Związku Harcerstwa Polskiego	18
D. Godlewska: Archiwa szwedzkie	26
Kolokwium Komisji Archiwalnej i Nauk Pomocniczych Historii Polskiego Towarzystwa Historycznego (H. Moraczewska) .	37
Sprawy organizacyjne SAP	43
Protokół V posiedzenia plenarnego ZG SAP (skrót) . .	43
Uchwała V Zebrania Plenarnego Zarządu Głównego SAP .	46
Ramowy plan pracy Zarządu Głównego SAP na rok 1975 i I kwartał 1976 r.	48
Kronika Stowarzyszenia	50

Cena numeru zł 10,—
dla członków SAP — bezpłatnie

7

W.D.N. — Zam. 138/o/75. Nakład 1300 egz. B-52

Indeks 35 162